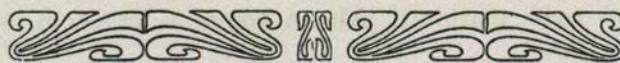
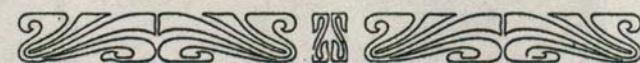

PLANINARSKI VJESNIK

NA BITORAJU

SNIMIO: VJEKOSLAV CVETIŠIĆ

1. VRH BITORAJA

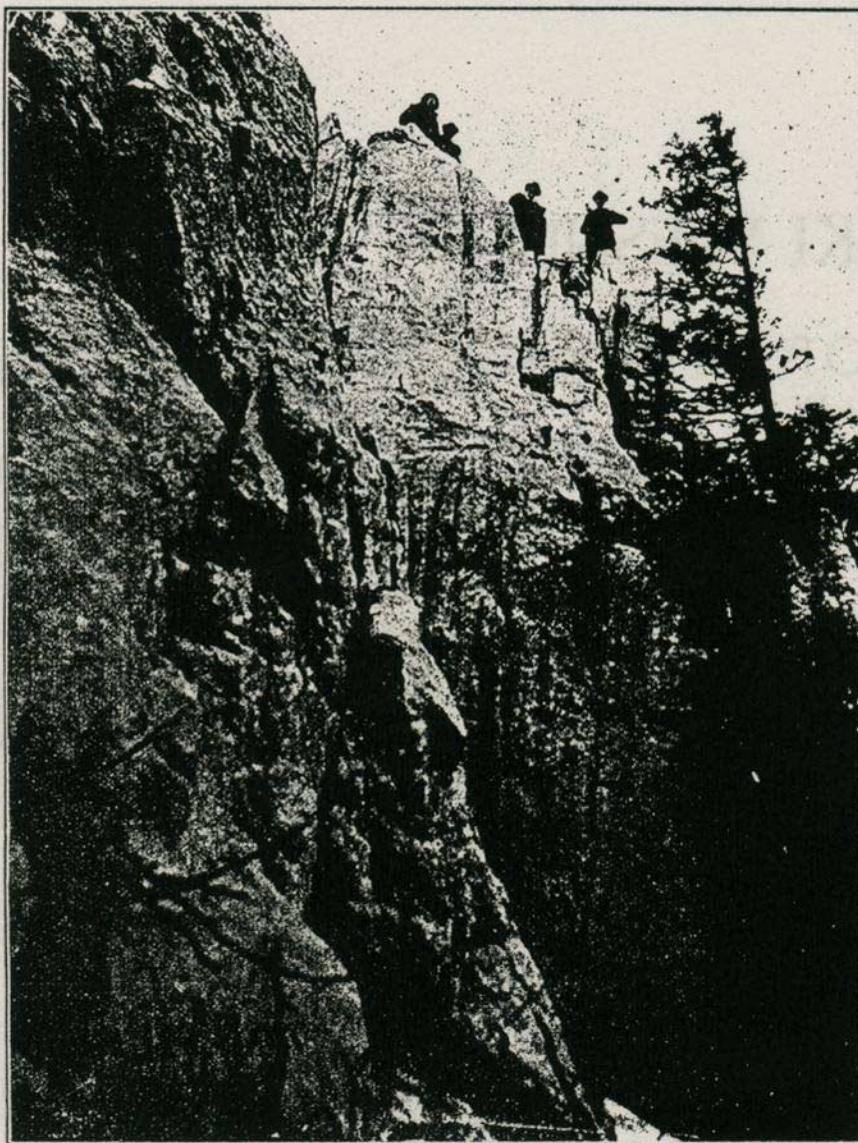

MARKIRANJE PLANINARSKIH PUTOVA.

Nema sumnje, da je prvi uvjet razvoju planinarstva markiranje planinarskih putova. Dobro markirani putovi omogućuju planinarama i drugim izletnicima pohadljajne zdravih gorskih predjela i planinskih vrhunaca i na taj način pospješuju promet stranaca i podižu privrednu pučanstva. Danas planinari nerado i rijetko zalaze u gorske krajeve, u kojima nema označenih putova i u kojima moraju plaćati vodiče ili se mnogo propitkivati o putnim smjerovima i prilikama. Stoga je prva zadaća planinarskih društava, da dadu prokrčiti i dobro označiti glavne putove i staze, što sa podnožja vode do gorskih vrhunaca. Iza putova dolaze u obzir druge planinarske uredbe, koje služe više ili manje udobnosti izletnika, kao što su skloništa, kolibe pod vrhuncima, u kojima se može dobiti konak i opskrba, pak izgledišta, piramide i dr. Držeći se te misli upravni je odbor H. P. D. ove godine osobitu brigu posvetio markiranju planinarskih putova u Gorskem kotaru, na Goloj Plješivici i na sjevernom Velebitu. U tu je svrhu zatražio dozvolu za markiranje putova od državnih šumarskih ureda na Sušaku, u Fužinama i u Ravnoj Gori, nadalje od imovne općine u Otočcu i Ravnoj Gori, od kotarskoga šumskog ureda u Cirkvenici, od šumskih uprava kneza Turn-Taxisa u Crnom lugu i u Delnicama. Ti su uredi vrlo susretljivo izdali dozvolu i dopustili

lugarskomu osoblju, da na trošak društva obave markiranje. Tako su ove godine crvenom bojom označeni ovi putovi:

1. na Rišnjaku:
  - a) od Crnoga luga preko Smrekovca na vrh Rišnjaka;
  - b) od Zelina na cesti Mrzla Vodica — Crni lug ispod Medvedjih vrata do raskršća iza Smrekovca;
  - c) od Jelenja (na lujzinskoj cesti) preko Medvedjih vrata do raskršća iza Smrekovca. Ovdje pripominjemo, da je prošle godine lugar čabarskog vlastelinstva markirao put sa vrha Rišnjaka u Lazac i od Lasca na Snježnik (1506). Tako je sada Rišnjak sa svih strana dobro markiran, pa stoga nema bojazni, da bi na njem putnik mogao zahutati, ako pazi na znakove,
2. na Bitoraju označen je put od stanice Vrata preko Josine plane do vrha.
3. na Tuhabočiću kraj Fužina, i to sa Karolinske ceste kod Benkovca na vrh Tuhabočića.
4. na Goloj Plješivici: dva puta a) od Pribuja na vrh Gole Plješivice i b) od sela Mihaljevca blizu Korenice na vrh.
5. na sjevernom Velebitu dva puta: a) od Krasna preko Jezera na Mali Rajinac i b) od Malog Rajinca na Alan.

POGLED NA VRH BITORAJA

Sada se još izvode ove markacije:

6. na Viševici (u gorskom kotaru) i to a) od stanice u selu Liču preko Ličkoga polja na šumsku cestu kraj Javorja i dalje sa sjeverno-istočne strane na vrh Viševice, b) od vrha Viševice do lgarske kuće u Ravnem na jugozapadnoj strani i sa Ravna dalje na Ličko polje.

7. na spojnom putu od Delnica do Crnogloga luga.
8. na Velikom Drgomlju, i to od Delnica na vrh.
9. na Bjelolasici dva puta: a) prelazni put od Sušice preko roga Laza u Begovo razdolje i alternativa od Delnica do Staroga Laza; b) od Begova razdolja na vrh Bjelolasice.

10. od puta na Bjelolasicu do zapadne skupine Bijelih Stijena. Do sada su bili markirani Sljeme, Samoboske gore i Klek. Sada bi još trebalo markirati Ivančicu od Zlatara na vrh i od vrha prema Ivancu, nadalje Strahinščicu od Krapine, južni Velebit od Gospića, Senjsko Bilo od Senja, S. Geru od Kalja i Sošica. Kad se sve to dovrši, moći će se reći, da su glavne gore u Hrvatskoj na planinarski način označene. Onda će doći red na glavne planine Slavonije i druge manje gore u Hrvatskoj.

Za markiranje planinarskih putova izradio je prošle godine upravni odbor H. P. D. ovu uputu:

„1. Na početku puta treba napisati na vidljivom mjestu na stijeni ili na deblu, kamo put vodi, n. pr.: Rišnjak, Snježnik i treba dodati strelicu s potpisom „H. P. D. 1913.“ Ako nema stijene ili debla na početku puta, treba zabititi u zemlju mali stup i na njem pričvrstiti tablicu (dašćicu) s gornjim napisom i potpisom.

2. Na raskršću markacija treba označiti sve smjere puta sa napisima i strelicama tih smjerova.

3. Na raskršću puta, dakle ondje, gdje markirani put siječe drugi koji nemarkirani put, treba markirani put s jedne i s druge

strane raskršća dobro označiti, posve na blizu na više stabala i kamena, da putnik odmah vidi, kuda mu valja ići.

4. Markirati treba, gdjegod se samo može, i to na živcu kamenu, dotično na stijeni, a gdje to ne ide, na stablu i to u posljednjem slučaju u visini čovječje glave.

5. Znakovi treba da su vidljivi ne samo pri usponu na goru, nego i kod silaza, pa stoga treba da su na više mesta dvostruki znakovi, za gore i za dolje.

6. Na vrhu treba takodjer na živcu kamenu ili stupu načiniti napis „H. P. D.“ (i godina) i kod silaza sa vrha naznačiti strelicom i napisom smjer puta.

7. Sve putove treba markirati jednom bojom — crvenom minij bojom.

8. Markirati treba za suhog vremena, da se boja što bolje uhvati“.

Ta se uputa šalje štampana svakomu lugaru ili drugomu pôuzdaniku, komu se povjerava markiranje putova. Može se reći, da se pouzdanici našega društva kod markiranja točno drže te upute i da su putovi, što su ih do sada pregledali društveni odbornici, vrlo dobro označeni. Napose to vrijedi za točne i savjesne markacije na Rišnjaku, što su ih izveli lugari Turn-Taxisova i čabarskoga vlastelinstva. Njihove markacije posve su slične planinarskim znakovima na slovenskim i drugim austrijskim Alpama.

Kaka je poznato, planinarski se znakovi mogu obilježiti na različite načine, od kojih su najobičniji ovi: 1. mazanje poteza bojom, redovno crvenom minij bojom, na stablima i na živcu kamenu; 2. putokazi sa napisima i strelicama za oznaku smjerova puta; 3. crvenom bojom oličeni stupovi ili kole; 4. zastavice na stupovima i 5. odredjeni znakovi ili brojevi na stablima, kamenju ili limenim pločicama.

Gornja uputa jest kombinacija prvih triju vrsta, koje su u našim prilikama najpodesnije. Prije mazanja crvenom bojom bilo bi dobro dotično mjesto na stablu ili kamenu premazati bijelom bojom, da se znak može danju iz daleka raspozнатi, pa da iz bliza bude vidljiv u sutoru i polutamnoj noći. Vrlo je važno, da se dobro i obilno markira na početku i svršetku puta, a naročito na raskršćima, gdje se može putnik najlakše pomutiti. U tom su pogledu upravo uzorne nove markacije na Rišnjaku, napose na raskršću iza Smrekovca i ispod Medvedjih vrata. S vremenom trebat će te markacije usavršiti i naročito namjestiti na glavnim točkama putova putokaze na limenim pločicama sa strelicama i napisima kao i s oznakom trajanja hoda. Uza to valja misliti i na to, da se na kolodvorima, n. pr. u Ogulinu, Delnicama, Lokvama, Vratima, Fužinama i Liču i dr. namjestete velike plastične topografske ploče sa nacrtom okolnih mesta i planinarskih putova, kako to nalazimo na kolodvorima u susjednim slovenskim gorovitim krajevima. No to će biti posao budućih godina! P.

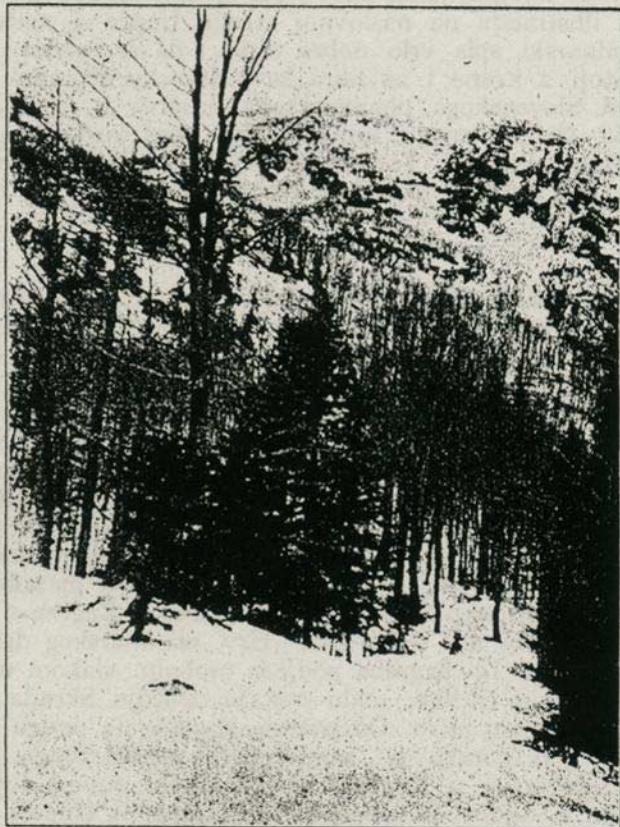

PLANINARI NA VRHU BITORAJA

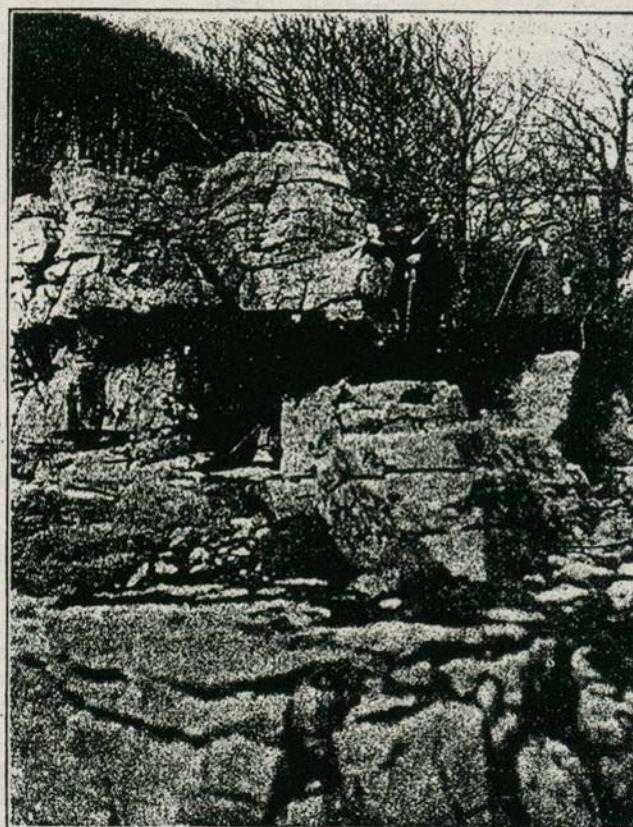
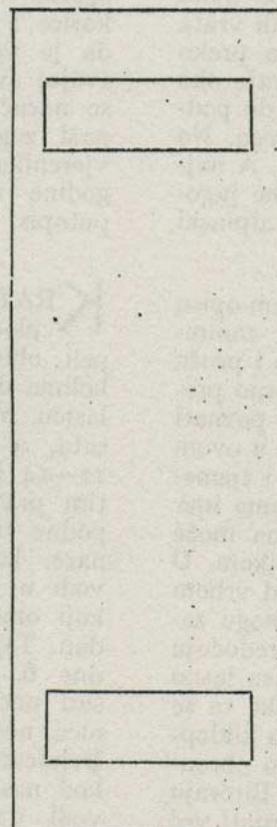

SA RIŠNJAKA

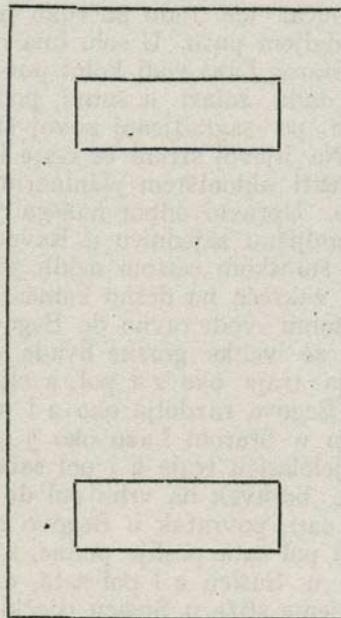
SNIMIO: VJEKOSLAV CVETIŠIĆ

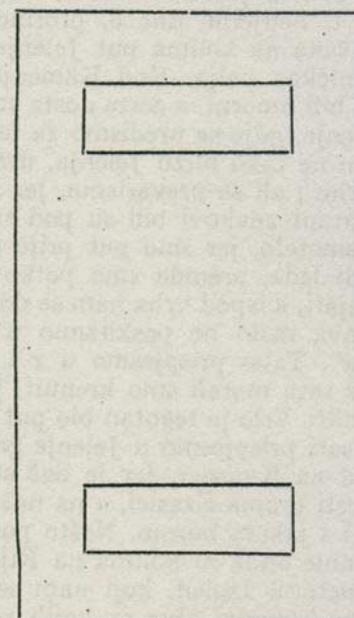
POGLED NA VRH RIŠNJAKA

ULAZ NA MEDVJEDJA VRATA

MEDVJEDJA VRATA

PLANINARSKE VIJESTI

SA RIŠNJAKA. U ovom broju donosimo tri slike sa Rišnjaka u zimsko doba. Prva nam prikazuje pogled na vrh Rišnjaka iz doline pod sjevernom stijenom Rišnjakovom, odakle vodi put u zavojima na glavicu njegovu. Na uspjeloj slici jasno se razbiraju pojedinosti: snijegom zatrpane udubine na vrhu i podno njega, gole strme pećine na vrhu, drveće u šumici pod vrhom i snježna čistina u prodolu, sa koje je snimljena ta idilска slika. Naš revni planinarski fotograf g. V. Cvetišić snimio je tu sliku proljetos na sam Uskrs, kadno su se četiri zagrebačka planinara uspeli na snijegom pokriveni Rišnjak. Od podnožja do visine od 900 metara nije bilo ni traga snijegu, a pod Smrekovcem i na putu od Smrekovca do vrha ležao

je do 2 metra visok snijeg, koji je na mjestima bio zaledjen, što je znatno oteščavalo uspon, osobito na strminama pod vrhom, gdje je valjalo oprezno i uzlaziti i silaziti. Naš Rišnjak vrlo je zanimljiv u ljetno doba, a zimi, kad ga pokriva snježna odora, upravo je impostantan i doima se planinara kao pravi alpinski vrhunac. — Druge dvije slike predviđaju nam Medvedja Vrata, jedno od najzanimljivijih mjeseta na obroncima Velikog Rišnjaka. Što mi znamo, to je prva snimka toga sjajnog razgledišta. Iz Smrekovca vodi na desno šumski kolnik, koji se kod Oštra uspinje i onda ide neko vrijeme po ravnoj čistini, sa koje se otvara lijep vidik na istočni vrh Rišnjaka. Pod Medvedjim vratima taj se kolnik dijeli u dva ogranka: jedan

ide lijevo na istok ravnim pravcem na šumsku cestu prama Zelinu, a drugi se desno na jug uspinje do vrha, koji se zove karakterističnim imenom Medvedja vrata. Medvedja vrata izgledaju kao kiklopske pećine, kroz koje kao da je namjerice probijen otvor za tu šumsku cestu. Tu su naslagane dugoljaste pećine, koje su nekoliko metara visoke. Sa tih prirodnih vrata pruža se krasan vidik na jadransko more i otoke i pogled na istok prama Viševici i Bitoraju i na velik dio Gorskoga kotara. Put preko Medvedjih vrata vodi nizbrdice do šumske ceste, što ide od Lasca u Jelenje, i ide dalje tom cestom (lijevo) do Suhe Rječine i do Jelenja. Putem od Jelenja uspinju se obično na Rišnjak planinari iz hrvatskog primorja i sa Rijeke i Šušaka. Istim putem do Suhe Rječine i dalje tim prodolom ide staza u Mrzlu Vodicu. Sa ceste Lazac-Jelenje odvaja se na lijevo staza u Suhu Rječinu po prilici 100 metara od mjesta, gdje put sa Medvedjih vrata izlazi na šumsku cestu Lazac-Jelenje. Put sa vrha Rišnjaka preko Medvedjih vrata i dalje Suhom Rječinom do Mrzle Vodice traje oko 2 do 2½ sata i bit će valjda najbliži silaz sa vrha Rišnjaka do podnožja. Nešto je dulji silaz od vrha do Zelina ili do Crnoga juga. No za uspon na Rišnjak bit će najkraci i najlakši put od Zelina. A najimpozantniji je put od Lasca, jer ide velikim dijelom uz strme jugo-zapadne stijene Rišnjaka, koji s ove strane izgleda kao pravi alpinski vrhunac, gotovo kao Triglav u malom.

NA VRHU BITORAJA. U posljednjem smo broju u kratkom opisu spomenuli glavne osobine Bitoraja i istakli, da ga resi zanimljiv i impozantan vrh, koji viri iz šumom obrasle gorske kose i pruža slobodan i dalek vidik na jug, istok i sjever. Taj nam vrh zorno predviđaju tri uspjele slike, što ih je ljetos na Duhove snimio naš poznati planinarski amater-fotograf g. Vj. Cvetišić, a mi ih donosimo u ovom broju. Prva znatno povećana slika prikazuje nam površinu i tjemećnicu toga pećinastog vrha. Na tim bijelim dolomitnim pećinama ima više zgodnih mesta, na kojima planinar za povoljna vremena može da se odmara i da oko nasladjuje krasnim i dalekosežnim vidikom. U niskoj šumici na zapadnoj strani vrha ili na Joženovoj plani pod vrhom mogla bi se podići priprosta koliba ili šator, da se planinari mogu zakloniti, ako ih ovdje nevrijeme stigne. Druge dvije slike predviđaju nam pogled na vrh Bitoraja sa jugoistočne strane. Na slici se jasno vide impozantne dolomitne pećine, koje su oko 10—12 visoke te se s te strane upravo ruše strmo u nizinu, pa izgledaju kao kakva kiklopska tvrdjava, koja s istočne strane nikako nije pristupna. Po obroncima tih pećina raste krasni alpinski cvijet runolist. Da na Bitoraju nema drugih prirodnih krasota, na nj bi se bilo vrijedno uspinjati već radi toga impozantnog vrha, koji mnogo podsjeća na divlje romantične Bijele Stijene u Kapeli, pak radi runolista, toga ponosnoga uresa njegova vrha.

TREĆI ZIMSKI USPON NA RIŠNJAK. U prošlim smo brojevima izvijestili o dva zimska uspona na Rišnjak, a sada donosimo ovo izvješće i o trećem usponu:

„U nedjelju, dne 8. prosinca 1912. u 3 sata u jutro krenusmo iz Šušaka na kolima put Jelenja gornjega po Lujzinskoj cesti preko Grobničkog polja. Kod Kamenjaka sidjosmo sa kola, budući da su konji bili umorni, a cesta dosta strma. Tako prispjesmo u 9 sati u jutro u Jelenje, gdje se uredimo za uspon. Ne računajući na duboki snijeg barem ne tako blizu Jelenja, držasmo, da ćemo biti oko 12 i pol sati na vrhu; ali se prevarimo, jer smo tek u 1 sat bili kod Smrekovca. Markirani znakovi bili su pod snijegom, barem djelomice, ali nas to nije smetalo, jer smo put prije poznavali. Ispod vrha se moradosmo poradi leda, premda smo potkovane cipele imali, s pomoću konopca uspinjati, a ispod vrha nam se dogodi mala nezgoda. Jedan se od naših drugova malo ne poskliznuo u guduru, sjeverno od „Velikog Rišnjaka“. Tako prispjesmo u 1 i pol sati na vrh, gdje smo založili, a u 2 sata morali smo krenuti, jer smo imali još veliki komad puta prevaliti. Vrlo je tegotan bio put od Smrekovca do „Medvjedjih vrata“ U 5 sati prispjesmo u Jelenje gornje, odakle nam se je pružio krasan izgled na Kvarner, jer je baš sunce zalazilo. Bez odmora krenusmo po cesti prama Krasici, a na našu žalost nastane skoro noć bez mjesecine i s jakom burom. Nešto poslije dovet sati prispjesmo u Krasicu, a odanle onda sa kolima na Rijeku. U cijelom provalismo put od 56 kilometara. Izgled, koji nam se je pružao sa vrha, bijaše neopisiv. Prama zapadu Alpe, sa kojih se je Triglav osobito isticao, a posve naprijed Snježnik. Prama sjeveru i istoku steralo se je pod nama silno more magle, a to je pogled, koji sam žalivože još samo sa „Velikog Drgomalja“ kraj Delnica uživao. Iz magle stršili su vrhovi Bjelolasice, Viševice, Bitoraja i drugih. Iza sviju vrhova isticao se je u smjeru prama Bosni vrhunac, za koji žalivože nisam znao, kako se zove. Ali od svega se je najljepše naše Jadransko more u sjaju zimskoga sunca zrcalilo. Evo mojih suputnika: gg. R. Breisach, c. i kr. fregatni poručnik; J. Ružić; P. Metzler i J. Samt, c. i kr. pomorski akademiciari. — G. Pany, c. i kr. pomorski akademiciar.“

IZVRSTAN TRIGLAVSKI VODIČ. Iskusni slovenski planinar g. Rudolf Badiura, odbornik SPD., napisao je i početkom srpnja o. g. izdao u Ljubljani vrlo praktično uredjeni i sjaj-

nim ilustracijama opremljeni putopis o Triglavu pod naslovom „Na Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo“. U njemu su točno opisani svi putovi i prilazi na Triglav s uputom o svim planinskim kućama i s kratkom praktičnom poukom o usponima na Triglav i druge vrhunce Julskih Alpa. U knjizi je otisnuto 27 najnovijih fotografskih snimaka najznamenitijih mesta i partijsa na Triglavu, što su ih izveli poznati slovenski planinarski fotografi B. Brinšek, I. Kunaver, R. Badiura; osim toga u knjizi se nalaze tri nacrti i jedna zemljovidna karta u tri boje. Zgodno udešenomu tekstu posve odgovaraju ove sjajne ilustracije, koje će bez sumnje primamiti mnogoga planinara u čarobno kraljevstvo Zlatorogovo. Taj novi Triglavski vodič izdan je u podesnom džepnom formatu, opseže sa brojnim fotografijama oko 9 štampanih araka, ima tvrde korice i lijepu ilustraciju na naslovnoj strani. Uopće se može reći, da je taj planinarski spis vrlo dobro uspio i da će izvrsno služiti svojoj svrsi. Stoji 2 krune i 20 filira za poštansku otpremu. Može se naručiti kod Slovenskoga planinarskoga društva u Ljubljani, a naši zagrebački članovi mogu knjigu dobiti kod društvenoga povjerenika g. Drag. Privore. Tko god se od naših članova kani ove godine uspeti na Triglav, neka ne zaboravi nabaviti taj izvrsni putopis.

KRATAK PJEŠAČKI PUT POD BJELOLASICU. Zagrebački planinari, koji su do sada polazili na Bjelolasicu u Velikoj Kapeli, obično su se vozili željeznicom do Delnica ili Lokava i odanle kolima do Mrkoplja ili Begova razdolja, odakle ide uspon na Bjelolasicu. Vožnja na kolima od Delnica do Begova razdolja traje do 4 sata, a od Lokava oko 3 sata, i prilično je skupa, jer stoji oko 12—14 kruna, a isto tako i natrag. Osim toga za put i povratak tim pravcem potrebno je vrijeme od jednog i po dana, dakle popodne u subotu i cijela nedjelja, a to je neprilično za one planinare, koji su vezani na posao u subotu poslije podne. Međutim vodi u Begovo razdolje pod Bjelolasicu mnogo kraći pješački put, koji omogućuje uspon na Bjelolasicu i povratak u Zagreb u jedan dan. Taj su put otkrili dva odbornika „Hrv. planinarskog društva“ dne 6. srpnja o. g. Iz Zagreba podješe osobnim vlakom u 11.55 sati noću i stigoše u Sušicu, malu postaju izmedju Skrada i Delnica, nešto prije 5 sati u jutro. Od postaje krenuće uz prugu prama Delnicama oko 300 koraka do mjesta, gdje ispred tunela Sušica kod nasipa skreće staza u Mrzlu dragu. Pješački put po toj dragi vodi uz potok i dobro je uredjen. Kod izlaza iz šume i drage, nakon pola sata hoda, ide šumska staza na lijevo i desno, a treba krenuti desno uzbrdice na Lujzinsku cestu i njome kratko vrijeme do početka sela Zalesina. Kod prvih kuća toga sela skreće sa Lujzinske ceste na desno kolnik, koji vodi izravno u Stari Laz, štono leži na uzvisitoj visoravni. Taj se kolnik može na dva mjesta preseći pješačkim stazama. Do Staroga Laza traje put nešto više od jednog sata. Selo Stari Laz ima oveći broj kuća sa školom i crkvicom. Tamošnji učitelj g. Klobučar ide rado na ruku planinarama i spremno daje upute o daljem putu. U selu ima dobra i prostrana gostionica Graberova. Od Starog Laza vodi kolni put prama Višnjevici najprije preko livada, onda zalazi u šumu, počinje se polagano uspinjati i nastavlja se po sagradjenoj novoj šumskoj cesti, koja vodi pod Višnjevicu. Na lijevoj strani te ceste ima lugarska koliba, koja bi mogla služiti skloništem planinarama, ako ih na tom putu zadesi nevrijeme. Upravni odbor našega društva obratit će se u tom smislu na zemljiju zajednicu u Ravnoj gori. Od te kolibe ide se dalje novom šumskom cestom nekih 300—350 koračaja do bazgovog grma, gdje zakreće na desno kamenjem posuti šumski kolnik, koji kroz šumu vodi ravno do Begova razdolja. Prije toga mjesta nalaze se velike gorske livade. Put od Staroga Laza do Begova razdolja traje oko 1 i pol, a cijeli pješački put od postaje Sušice do Begova razdolja oko 2 i pol sata dobra hoda, a s polsatnim odmorom u Starom Lazu oko 3 sata, od 5—8 sati u jutro. Uspon na Bjelolasicu traje 2 i pol sata dobra hoda, dakle od 8 do 10 i pol sati, boravak na vrhu pol do jednog sata, dakle do 11 ili 12 i pol sati, povratak u Begovo razdolje 1 i pol do 2 sata, dakle do 1 ili 1 i pol sata poslije podne, a odanle istim putem preko Starog Laza u Sušicu 2 i pol sata, dakle do 3 i pol ili 3¾ sata, a baš u to vrijeme stiže u Sušicu riječki osobni vlak, kojim se planinar može odmah odvesti u Zagreb, kamo dolazi u 8.11 sati na večer. „Hrv. planinarsko društvo“ zatražilo je dozvolu, da može taj put označiti crvenom bojom, pa da se popuni markacija od Begova razdoblja na vrh Bjelolasice, kao i da se markira novi put, što spaja stazu na Bijele Stijene sa putom na Bjelolasicu. Pješački put na Bjelolasicu tim pravcem nešto je kraći nego li pješački put od Delnica preko Crnog juga na Rišnjak ili od Lokava kroz Mrzlu Vodicu i Zelinu na vrh Rišnjaka. Kad se taj put za kratko vrijeme, još u mjesecu srpnju, označi crvenom bojom, ima nade, da će se Bjelolasica (1533 m) isto tako često i rado pohadjati kao sada Rišnjak. Put je kraći, lakši i jeftiniji od onoga na Rišnjak, dok je do sada sa vožnjom od Delnica ili Lokava do Begova razdolja i natrag bio i dulji i znatno skuplji.